

İstanbul Üniversitesi Çeviribilim Dergisi Istanbul University Journal of Translation Studies

Araştırma Makalesi | Research Article

🔓 Açık Erişim | Open Access

Edebiyat Çevirisinde Kültürel Unsurların Aktarımı Üzerine Bir İnceleme: Kürk Mantolu Madonna Örneği

A Study on the Transfer of Cultural Elements in Literature Translation: The Case of
Madonna in Fur Coat

Şerafettin Yıldız¹ & Muhammed Talha Seyithan²

¹ Selçuk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arap Dili ve Edebiyatı Bölümü, Konya, Türkiye

² Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doğu Dilleri ve Edebiyatları Ana Bilim Dalı, Arap Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı, Konya, Türkiye

Öz

Arap dili ve Türk dili, bu iki toplumun asırlardır devam eden coğrafi birliktelik ve siyasi ilişkiler gibi etkenler sebebiyle birbirlerinden en çok etkilenen diller arasında yer alırlar. İki medeniyet arasındaki bu etkileşim özellikle dil alanında geniş bir çerçevede kendisini göstermiştir. Türk dilinde Arapça kökenli birçok kelime bulunurken Arap edebiyatında kaleme alınan eserlerde de Türk kültürünün etkisine sıkça rastlanmaktadır. Her iki toplumun sosyal ve kültürel yapılarının şekillenmesinde de önemli bir rol oynayan bu etkileşim çeviri çalışmalarıyla daha da derinleşmiş ve iki kültür arasında yoğun bir şekilde bilgi ve fikir alışverişine olanak sağlamıştır. Bu çalışmada Türk edebiyatında önemli bir yeri olan *Kürk Mantolu Madonna* adlı romanın Arapçaya Cihâd el-Emâsî, Merve Dağıstanlı Barsık, Hibbe ed-Dâhir ve Menâr Tahsîn el-Azzâvî isimli çevirmenler tarafından yapılan dört farklı çevirisindeki kültürel unsurlar İngiliz çeviri kuramcısı Peter Newmark'ın çeviri stratejileri çerçevesinde incelenmiştir. İki kültür arasında bulunan farklılıklar çeviri sürecinde kültürel öğelerin hedef dile aktarılması noktasında çevirmenlerin farklı stratejilere yönelmelerine yol açabilir. Bu bağlamda kaynak metin olarak seçilen *Kürk Mantolu Madonna* romanındaki kültürel öğelerin hedef dile aktarılırken çevirmenler tarafından kullanılan stratejiler belirlenmiş ve bu strateji kullanımlarının uygunluğu irdelenerek gerekli olan yerlerde önerilere yer verilmiştir. Çalışmada, çeviri kuramlarının Arapça bağlamda işleyişine dair uygulamalı bir örnek sunulurken alana katkı sağlanması hedeflenmektedir.

Abstract

Turkish and Arabic are among the languages most influenced by each other, due to centuries of geographical proximity and political interaction between the two societies. This cultural exchange has been especially prominent in the field of language. While many Arabic-origin words exist in Turkish, traces of Turkish culture can also be found in Arabic literary works. The mutual influence that has shaped the social and cultural structures of both societies has deepened through translation activities, facilitating a rich exchange of ideas and knowledge. This study analyzes the cultural elements in four different Arabic translations of the prominent Turkish novel *Kürk Mantolu Madonna*, translated by Cihâd el-Emâsî, Merve Dağıstanlı Barsık, Hibbe ed-Dâhir, and Menâr Tahsîn el-Azzâvî. The analysis is conducted within the framework of translation strategies proposed by English theorist Peter Newmark. The study examines how cultural elements in the source text are transferred into the target language and identifies the strategies employed by each translator. Differences between the two cultures often lead translators to adopt varying approaches. Ultimately, the study aims to evaluate the appropriateness of these strategies and provide suggestions where needed, offering a practical example of how translation theories operate within the Arabic target language context.

Anahtar Kelimeler Türkçe-Arapça Yazın Çevirisi • Kültürel Öğeler • Çeviri Stratejileri • Newmark • Kürk Mantolu Madonna

Atıf | Citation: Yıldız, Ş. & Seyithan, M. T. (2025). Edebiyat çevirisinde kültürel unsurların aktarımı üzerine bir inceleme: Kürk Mantolu Madonna örneği. *İstanbul Üniversitesi Çeviribilim Dergisi-Istanbul University Journal of Translation Studies*, (22), 59-74. <https://doi.org/10.26650/ijuts.2025.1632200>

© This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License. ① ②

© 2025. Yıldız, Ş. & Seyithan, M. T.

✉ Sorumlu Yazar | Corresponding author: Muhammed Talha Seyithan talhaseyithan@kmu.edu.tr

Keywords Turkish-Arabic Literature Translation · Cultural Elements · Translation Strategies · Newmark · Madonna in a Fur Coat

Yazar Notu Bu çalışma Dr. Öğr. Üyesi Şerafettin YILDIZ danışmanlığında 08.11.2024 tarihinde tamamlanan “Sabahattin Ali’nin “Kürk Mantolu Madonna” Adlı Romanının Arapçaya Çevirileri Üzerine Kültürel Eşdeğerlik Bağlamında Bir İnceleme” başlıklı yüksek lisans tezi esas alınarak hazırlanmıştır (Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya, Türkiye, 2024).

Author Note This study was prepared under the supervision of Dr. Şerafettin YILDIZ, based on the master's thesis titled "A Study on the Translations of Sabahattin Ali's Novel "Madonna in a Fur Coat" into Arabic in the Context of Cultural Equivalence" completed on 08.11.2024 (Master's Thesis, Selçuk University, Konya, Turkey, 2024).

Extended Summary

Culture can be broadly defined as a set of tangible and intangible elements that emerge throughout the process of historical and social development and shape a society. These elements include a society's way of life, moral and ethical values, belief systems and practices in daily life. Every society has a unique culture that is passed down from generation to generation and develops over time. This culture is transmitted to new generations through language, the most important means of transmission. This inseparable link between language and culture is one of the fundamental keys to understanding and studying a society.

When analyzing historical texts, linguists and philologists conduct a meticulous study in the same way that archaeologists examine ancient artifacts, evaluating in detail the structural features of the language, the word origins and the forms of expression used. The grammatical rules, the choice of words and the narrative structure of a text provide valuable clues about the social, cultural and historical realities of the period to which it belongs. Therefore, historical texts are an important source not only for literary or academic studies, but also for understanding the evolution of a society.

In addition, the process of translation also undertakes the task of transferring the cultural heritage of a society to different communities and languages. The concept of translation, expressed as “ترجمة” in Arabic, refers to the transfer of words from one language to another without distorting their meaning. However, translation is not just a literal transfer of words. Every society has its own sociological, ideological and cultural prejudices and perceptions. These characteristics shape the perspective of that society and how it uses language. Therefore, in order to make an accurate and meaningful translation, it is not enough to simply transfer the words into the other language; the cultural characteristics of the source and target languages should also be well known.

Every language develops over time, influenced by the historical and cultural fabric of the society to which it belongs. Therefore, the process of translation is actually a kind of cultural transfer. One of the most important tasks of the translator is to preserve the multidimensional cultural structure of the source language text and adapt it to the target language. Texts translated independently from the cultural and historical elements of a language often fail to fully convey the original meaning of the source language into the target language.

One of the biggest challenges in the translation process is the accurate transfer of cultural expressions from the source language to the target language. According to British translation theorist Peter Newmark, basic concepts such as “life, death, drinking water, running” are universal and perceived similarly in every society. However, cultural elements can be expressed in very different ways due to each society's unique way of life and system of thought. Traditions, social values and customs are among the important elements that distinguish one society from another.

Al-Jāhiz (868), one of the leading writers of the Abbasid period, which is considered to be the golden age of Arabic literature, mentions the basic conditions of translation in his work “al-Haywān”. According to him, in order to make a good translation, the translator must not only be an expert in both the source and the target language, but also have in-depth knowledge of the field of translation. The translator should not only have knowledge of the language, but also the history, culture and mindset of the society.

In this context, in this study, four different translations of Sabahattin Ali's novel “Madonna with a Fur Coat” into Arabic were analyzed with an emphasis on the difficulties in the translation process. The findings showed that translators used the cultural equivalence strategy more frequently than others. This strategy can be applied when there is a culturally meaningful equivalent in the target language. The study revealed that this kind of translation strategy can be applied more easily due to the common history and religious heritage that Turkish and Arabic cultures have shared for many years.

Giriş

Çeviri, farklı kültürler arasında köprü kurarak kültürel etkileşimi sağlama konusunda önemli bir rol üstlenmektedir. Diller, sadece iletişim aracı olmanın ötesinde, kültürel değerlerin, geleneklerin ve dünya görüşlerinin aktarıcıları konumundadır. Bu nedenle çeviri, dilin yapısal ve anlamsal özelliklerinin yanı sıra, çevirmenin kültürel bilgi birikimi ve anlayışını da önemli ölçüde etkileyen bir süreçtir (Gezer & Can, 2019, s. 356). Çevirmenin kaynak metnin kültürel bağlamını anlama yeteneği çevirinin kalitesini belirleyen önemli bir unsurdur. Çeviri sürecinde çevirmen yalnızca kelimeleri başka bir dile aktarmakla kalmaz, aynı zamanda o dilin kültürel arka planını ve sosyal bağlamını da göz önünde bulundurmak zorundadır. Bu durum, çeviri sürecinin karmaşıklığını artırırken, aynı zamanda çevirmenin karşılaştığı zorlukları da ortaya koyar (Gimat-dinova Çağaç, 2018, s.123).

Çeviride kültürel unsurların aktarımı, bir diğer adıyla kültürel eşdeğerlik konusu ülkemizde pek çok tez ve makaleye konu olmuştur. Doğu dilleri alanında ve Arapça özelindeki çalışmalar batı dillerindeki çalışmalara oranla daha az ve sınırlıdır. Çeviribilimin doğu dilleri alanında yeni olarak nitelendirilebilecek bir disiplin olması bu alandaki çalışmaların sınırlı olmasındaki en önemli etkenlerden biridir. Bir diğer önemli etken ise çağdaş dönemde doğu dillerinden yapılan yazınsal tercüme faaliyetlerinin batı dillerine oranla daha az olmasıdır.

Bu çalışmanın konusu, Arapçaya dört farklı çevirmen tarafından aktarılan Sabahattin Ali'nin Kürk Mantolu Madonna isimli romanındaki kültürel öğelerin hedef dile aktarım sürecini incelemektir. Bu çalışma için Kürk Mantolu Madonna romanının Arapçaya Cihâd el-Emâsî (Ç1), Merve Dağıstanlı Barsik (Ç2), Hibbe ed-Dâhîr (Ç3) ve Menâr Tahsîn el-Azzâvî (Ç4) isimli çevirmenler tarafından yapılan toplamda dört farklı çevirisi seçilmiştir.

Amaç ve Yöntem

Çalışmada, Sabahattin Ali tarafından kaleme alınan *Kürk Mantolu Madonna* isimli romanın hedef dil olan Arapçaya dört farklı çevirmen tarafından yapılan tercümelerindeki kültürel öğeler analiz yöntemi kullanılarak incelenmiştir.

Bu çalışma, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınlarından çıkan, 165 sayfadan oluşan *Kürk Mantolu Madonna* romanı ve Dâru Eser li'n-Neşri ve't-Tevzi' Yayınevinden çıkan, 224 sayfadan oluşan *Madonna Sâhibetu Mi'tafi'l-Ferv*, Mukaddime Yayınlarından çıkan, 236 sayfadan oluşan *Madonna Zâtu Mi'tafi'l-Firâ*, Dâru Mûzâyik li'd-Dirâsâti ve'n-Neşr Yayınevinden çıkan, 197 sayfadan oluşan *Madonna Sâhibetu Mi'tafi'l-Ferv*, Makberatu'l-Kutub Yayınevinden çıkan, 262 sayfadan oluşan *Madonna Zâtu Mi'tafi Firâ* isimli dört farklı tercümesi ile sınırlıdır.

Bu çalışmanın amacı, çevirmenlerin hatalarını tespit etmek değil; kültürel öğelerin kaynak dilden hedef dile aktarımında karşılaşılan zorluklara dikkat çekmek ve bu bağlamda kullanılan çeviri yöntem ve stratejilerini değerlendirmektir. İnceleme kapsamında, çevirmenler tarafından tercih edilen stratejilerin bağlama uygunluğu analiz edilerek isabetli ve isabetsiz kullanımlar gerekçeleriyle birlikte ele alınmıştır.

Çalışmada analiz edilmek üzere seçilen 15 örnek, romanın Arapça çevirilerinde kültürel aktarımın sorunlu ya da dikkat çekici şekilde uygulandığı pasajlar arasından seçilmiştir. Örneklerin belirlenmesinde, çevirmenler tarafından farklı stratejilerin tercih edildiği, anlam düzeyinde farklılıklar bulunan ya da kültürel boşlukların görüldüğü yapılar tercih edilmiştir. Örnek sayısı, detaylı incelenmeye olanak tanıyacak sınırlı ancak nitelikli bir veri oluşturmak amacıyla 15 ile sınırlandırılmıştır.

Kültür ve Çeviri İlişkisi

Kültür, pek çok disiplin tarafından ele alındığı çerçeve bağlamda farklı tanımlamaları yapılmış bir kavramdır. Genel anlamıyla tarihsel ve toplumsal gelişme süreci içerisinde elde edilen bütün maddi ve manevi

değerler olarak tanımlanan kültür (TDK, 2010, s.1558), bir toplumun yaşam tarzını, değerlerini, inançlarını ve pratiklerini oluşturan unsurların bütünüdür (Güvenç, 1979, s. 101). Her toplumun oluşturduğu kültür bir sonraki nesillere dil aracılığıyla aktarılır. Bu nedenle kültür ve dil, bir toplumun birbirinden ayrılmaz bütünüdür. Aynı zamanda dil, aktardığı kültürün dönemini ve tarihini de yansıtır. Bir dilde kullanılan kelimeler, yapılar ve ifadeler, o dilin konuşulduğu dönemin özelliklerine işaret eder. Bu nedenle, filologlar eski bir metni incelerken, tıpkı arkeologların bir tarihi eseri incelediği gibi, dilin tarihini ve kültürel özelliklerini tespit edebilmek için titiz bir çalışma yaparlar. Çünkü metinlerde kullanılan dilin yapısal özellikleri, kullanılan kelimelerin kökenleri, dilbilgisi yapıları ve ifade biçimleri araştırmacılara o döneme ait sosyal, kültürel ve tarihsel gerçeklikleri anlamak için önemli ipuçları sunar (Kaplan, 1983, s. 188).

Kültürel birikimin nesiller boyu aktarılmasını sağlayan en temel araç dildir. Kültür toplumu ayakta tutar, dil de onu gelecek nesillere aktarır. Sözlü olarak da aktarılabilen kültür, yazıya döküldüğünde daha kalıcı hale gelir. Bir toplumun dili ne kadar sağlam ve alfabesi de ne kadar köklüyse, kültürü de o oranda zengindir. Sözelimi Türk kültüründeki Orhun Âbideleri gibi önemli eserler yazıya dökülmemiş olsaydı, o döneme ait kültürel mirasın bugüne ulaşması mümkün olmayabilirdi (Ünal, 2012, s. 259).

Çeviri ise bir toplumun kültürel mirasının farklı toplumlara aktarılabilme görevini üstlenir. Arapçada “ترجمة” şeklinde kullanılan çeviri kelimesi, *bir dilde yer alan ifadelerin başka bir dile aktarılması* şeklinde tanımlanır (İbn Manzûr, 1986, s. 219/1). Bu süreç sadece kelimelerin aktarımı değil, aynı zamanda kaynak dilde verilmek istenen mesajın, etkinin ve kültürel bağlamın hedef dilde karşılanmasıdır (Suçin, 2013, s. 134). Her toplumun algılama biçimlerinden kaynaklanan kendine özgü sosyolojik, ideolojik ve kültürel yargıları vardır. Bu yargılar o toplumun bakış açısını yansıtır (Doğancı & Koç, 2024, s. 12). Bu nedenle, doğru bir çeviri ortaya koyabilmek için yalnızca kaynak dildeki sözcüklerin hedef dile aktarılması yeterli değildir. Aksine her iki dili de oluşturan kültürel mirası iyi anlamak ve çeviri sürecini bu doğrultuda yürütmek gerekir. İfade edilen kavramlar her dilin tarihi ve kültürel dokusuna göre şekillenir. Bu çerçevede ele alındığında çeviri işlemi bir tür kültür aktarımıdır. Kaynak dildeki kültürel mirasın hedef dil okuyucusuna doğru bir biçimde aktarılmasıdır. Kültürden bağımsız bir çevirinin kaynak dildeki mesajı hedef dile aktarabilmesi mümkün değildir. Dolayısıyla, kültürden bağımsız bir çeviri düşünülemez (Gimatdinova Çağaç, 2018, s. 130).

Çeviri sürecinde çevirmeni en çok zorlayan durumların başında kaynak dilde yer alan kültürel ifadeleri hedef dile aktarmak gelir. İngiliz çeviri kuramcısı Newmark’a göre *ölmek, yaşamak, yüzmek* gibi ifadeler evrenseldir ve bütün toplumlarda kullanılmaları nedeniyle çeviri sürecinde çevirmen için herhangi bir sorun teşkil etmezler (Newmark, 1988, s.94). Kültürel ifadeler ise her toplumda farklıdır. Her toplumun kendine özgü gelenekleri ve hayata bakış açısı vardır. Bunlar bazı farklı kültürlerle örtüşebilirken bazılarıyla ciddi farklılıklar gösterebilir. İki toplum arasındaki kültürel farklılıklar, çevirmeni farklı yöntem ve strateji kullanmaya mecbur eder (Aksoy, 2002, s. 88). Arap edebiyatının altın çağı olarak nitelendirilen Abbasi döneminin önemli edebiyatçılarından olan el-Câhız (ö.868), *el-Hayevân* adlı eserinde çevirmenliğin şartlarından bahsederken çevirmenin kaynak ve hedef dillerin her ikisinde de yetkin olması ve çeviri yaptığı alanda bilgi sahibi olması gerektiğini vurgular (el-Câhız, 1938, s. 76/1). Bu bağlamda bir çevirmenin, kaynak ve hedef dillerden her ikisinin de kültürü hakkında yeterli bilgi birikimi olmadan ortaya sağlıklı bir çeviri koyması mümkün değildir. Zira aynı davranış, bir başka dilde farklı kelimelerle ifade edilebilir. Örneğin Türkçede *sigara içilir*, Arapçada *dumanlanılır*. Türkçede *asansörle çıkılır*, Arapçada *asansörle yükselinir*. Almancada *fareciğim* ifadesi *tatlım* anlamına gelirken, Türkçede hakaret olarak algılanabilir (Ünal, 2012, s. 20). Bu nedenle kültürel öğelerin aktarımı, çevirmenin dikkatle üzerinde durması gereken önemli unsurlardandır.

Kültürel Öğeler ve Çeviri Stratejileri

Çeviri sürecinde yaşanan sorunları en aza indirmek ve çevirmenlere yol göstermek amacıyla çeşitli kuramlar ve stratejiler geliştirilmiştir. Çeviri sürecinde çevirmenler için sorun teşkil eden konuların başında

kültürel öğelerin hedef dile aktarımı yer almaktadır. İngiliz çeviri kuramcısı Peter Newmark, 1988 yılında yayınlanan *A Textbook of Translation* isimli kitabında çeviriye konu olan bu kültürel öğeleri 5 madde halinde sıralamıştır:

1. **Çevresel Unsurlar:** Bitkiler, hayvanlar, ovalar ve tepeler.
2. **Maddi Kültür:** Yiyecek-içecekler, kıyafetler, mekanlar, ulaşım araçları
3. **Sosyal Kültür:** İş ve sosyal hayattaki faaliyetler.
4. **Kuruluşlar, Gelenekler, Etkinlikler, Kavramlar:** Siyasi, idari, dini ve sanatsal konular
5. **Vücut Hareketleri ve Alışkanlıklar:** Jest ve mimikler, huy ve alışkanlıklar (Newmark, 1988, s.95)

Newmark, kitabında beş başlık altında topladığı kültürel öğeleri 2010 yılında yayımladığı "Translation and Culture" isimli makalesinde güncelleyerek bu öğeleri altı başlıkta tekrar ele almış ve bu unsurların çevirisinde kullanılabilecek yöntemleri açıklamıştır. Bu başlıklar şu şekildedir.

1. **Çevre:** Jeolojik ve coğrafi çevre
2. **Kamu Hayatı:** Politika, hukuk ve yönetimi
3. **Sosyal Yaşam:** Ekonomi, meslekler, toplumsal refah, sağlık ve eğitim.
4. **Kişisel Yaşam:** Yiyecekler, kılık kıyafet ve ev eşyaları
5. **Gelenek-Görenekler ve Sosyal Etkinlikler:** Gelenekler ve sosyal etkinlikler
6. **Kişisel Merak ve Tutkular:** Din, müzik, şiir ve bunlarla ilgili sanatsal kuruluşlar (Newmark, 2010, s.94)

Çeviri metotlarını ve çeviri stratejilerini birbirinden ayırma yoluna giden Newmark'a göre çeviri metotları metnin tamamını ilgilendirirken, çeviri stratejileri metin içerisindeki cümleler ve kelimelerin çevirisinde kullanılmaktadır. (Newmark, 1988, s. 81). Bir başka ifadeyle metot, metnin hedef dile bütüncül olarak aktarımını konu edinirken strateji, metnin içerisindeki sözcüklerin ve ifadelerin aktarımını ele alır. Bu çalışmada kaynak metnin hedef dile bütüncül olarak değil, kültürel öğeler bağlamında aktarımı ele alınacaktır. Dolayısıyla çalışmanın temelini çeviri metotları değil, çeviri stratejileri oluşturmaktadır. Bu bağlamda Newmark'ın kitabında (1988) belirttiği stratejiler şu şekildedir:

1. **Aktarma** (Transference): Ödünçleme olarak da isimlendirilen bu stratejide kaynak dilde yer alan bir sözcük hedef dile yazılış veya okunuşu korunarak aktarılır (Newmark, 1988, s. 81-93).
2. **Doğallaştırma** (Naturalisation): Kaynak dilde yer alan bir sözcüğün hedef dile fonolojik ve morfolojik olarak aktarılmasıdır (Newmark, 1988, s. 81-93).
3. **Kültürel Eşdeğerlik** (Cultural Equivalent): Kaynak dilde yer alan bir kültürel ögenin hedef dilde aynı anlamı yansıtan bir ifadeyle karşılanmasıdır. Kültürel öğelerin çevirisinde en çok başvuru stratejisi (Newmark, 1988, s. 81-93).
4. **İşlevsel Eşdeğerlik** (Functional Equivalent): Kaynak dildeki bir kültürel ifadenin hedef dilde kültürel olmayan bir ifade ile aktarılmasıdır. Bu stratejide kaynak dilde yer alan kültürel ifade genelleştirilip kültürel olmaktan çıkartılarak hedef dile aktarılır (Newmark, 1988, s. 81-93).
5. **Betimleyici Eşdeğerlik** (Descriptive Equivalent): Kaynak dilde yer alan bir kültürel ögenin hedef dile birkaç kelime ile açıklanarak aktarılmasıdır (Newmark, 1988, s. 81-93).
6. **Eş Anlamlılık** (Synonymy): Kaynak dilde yer alan, özellikle de nitelik bildiren sözcüklerin hedef dilde karşılıkları olmadığında benzer bir ifade ile karşılanmasıdır. Bu stratejinin gereğinden fazla kullanılması çeviri kalitesini olumsuz yönde etkiler (Newmark, 1988, s. 81-93).
7. **Öykünme** (Through-translation): Kaynak dilde yer alan eşdizimlerin, kalıp ifadelerin ve kurumların sözcüğü sözcüğüne hedef dile aktarılmasıdır. Bu ifadelerin hedef dilde kabul gören ifadeler olmasına dikkat edilmelidir (Newmark, 1988, s. 81-93).
8. **Yer Değiştirme** (Shifts/ Transposition): Kaynak dilde yer alan bir ifadenin hedef dile dilbilgisel bağlamda değişiklikler yapılarak aktarılmasıdır (Newmark, 1988, s. 81-93).

9. **Düzenleme** (Modulation): Kaynak metinde verilmek istenen mesajın sözcüğü sözcüğüne çevrildiğinde hedef dilde bir anlam ifade etmemesi veya uygun olmaması durumunda kaynak metnin düzenlenerek hedef dile aktarılmasıdır (Newmark, 1988, s. 81-93).
10. **Kabul Gören Çeviri** (Recognized Translation): Kaynak dilde yer alan kurum adlarının hedef dilde karşılığının bulunmaması durumunda yaygın ya da resmi karşılığıyla aktarılmasıdır (Newmark, 1988, s. 81-93).
11. **Çeviri Etiketleri** (Transation Label): Kaynak dilde yer alan ancak hedef dilde karşılığı olmayan terimlerin tırnak içerisinde verilerek geçici olarak sözcüğü sözcüğüne aktarımıdır (Newmark, 1988, s. 81-93).
12. **Telafi Etme** (Compensation): Çeviri sürecinde hedef dile aktarılan bir cümlede yaşanan fonetik, anlam-sal ya da yapısal kaybın cümlenin başka bir bölümünde telafi edilmesidir (Newmark, 1988, s. 81-93).
13. **Bileşen Analizi** (Componential Analysis): Kaynak dilde yer alan ve birden fazla anlam ifade eden bir sözcüğün analiz edilerek yaygın anlamını tespit edip hedef dile aktarılmasıdır. Birden fazla anlamı bulunan bu tür sözcüklerin hedef dilde karşılığı bulunmadığında kastedilen anlamın tam olarak ifade edilebilmesi için bileşen eklenir (Morsy, 2019, s. 2604).
14. **Daraltma ve Genişletme** (Reduction and Expansion): Kaynak dildeki ifade gücü zayıf metnin güçlendirilerek hedef dile aktarılmasıdır (Newmark, 1988, s. 81-93).
15. **Açıklama** (Paraphrase): Kaynak dilde dil ve üslup açısından zayıf bir şekilde ifade edilen metnin bir bölümünün açıklanıp güçlendirilerek hedef dile aktarılmasıdır (Newmark, 1988, s. 81-93).
16. **Çoklu Strateji Kullanımı** (Couplets): Çevirmenin bir ifadeyi hedef dile aktarırken birden fazla stratejiye yer vermesidir (Newmark, 1988, s. 81-93).
17. **Notlar, Eklemeler ve Açıklamalar** (Notes, Additions, Glosses): Kaynak dilde yer alan bir sözcüğü hedef dile aktarırken notlar, eklemeler ve açıklamalar yaparak aktarmaktır. Bu açıklamalar ve notlar metin içerisinde, dipnot olarak ya da kitabın sözlük kısmında yer alabilir (Newmark, 1988, s. 81-93).
18. **Eksiltme/Çıkarma** (Deletion): Kaynak dilde yer alan bir ifadenin hedef dile aktarılmaması yani çıkarılmasıdır (Newmark, 1988, s. 81-93).

Kürk Mantolu Madonna Romanındaki Kültürel Öğelerin Çevirisi

Bu bölümde *Kürk Mantolu Madonna* romanından seçilen kültürel öğeler, Newmark'ın sınıflandırmasına (1988) göre başlıklandırılarak çeviri örnekleri analiz edilecektir.

Çevresel Unsurlar

Tablo 1

Örnek Cümleler 1

Kaynak Metin	Taş ve kum yığılı arsaların arasında... (s.16)
Cihad el-Emâsi	بين أراض كلها حجارة وتراب... (ص.27)
Çevirisi (Ç1)	
Merve Dağıstanlı Barsik Çevirisi (Ç2)	وسط أراض تكومت فيها الحجارة والرمال... (ص.31)
Hibbe ed-Dâhir Çevirisi (Ç3)	بين أراض مليئة بالحجارة والتراب... (ص.22)
Menâr Tahsîn el-Azzâvî Çevirisi (Ç4)	بين أراضي تملؤها الأنقاض والأثرية... (ص.31)
Kullanılan Strateji	Cihad el-Emâsi Çevirisi: İşlevsel Eşdeğerlik Merve Dağıstanlı Barsik Çevirisi: İşlevsel Eşdeğerlik Hibbe ed-Dâhir Çevirisi: İşlevsel Eşdeğerlik Menâr Tahsîn el-Azzâvî Çevirisi: İşlevsel Eşdeğerlik

Kaynak metinde geçen “arsa” ifadesi, “üzerinde yapı yapılmak için ayrılmış yer” anlamına gelmektedir (TDK, 2010, s. 157). Çevirmenlerin tümü, bu ifadeyi hedef dile aktarırken işlevsel eşdeğerlik stratejisini benim-

semiş ve “üzerinde insanların bulunduğu yer” anlamına gelen (İbn Manzûr, 1986, s. 61/1) “أرض” kelimesini kullanmışlardır.

Çevirmenler tarafından tercih edilen “أرض” kelimesinin hedef dildeki çağrışımı ile “arsa” kelimesinin kaynak dildeki çağrışımı tam olarak örtüşmemektedir. “أرض” kelimesi hedef dilde arsa anlamında kullanılabilse de aslında bu kelime daha genel bir anlama ve geniş bir kullanım alanına sahiptir. Bu kelimeyi “arsa” anlamına özgü olacak şekilde daraltmak için kültürel eşdeğerlik stratejisine başvurularak “قطعة أرض” gibi bir isim tamlaması kullanımı veya uygun bir sıfat eklenmesi tercih edilebilir. Bununla birlikte, kaynak metinde yer alan “taş ve kum yığılı” sıfatı, “أرض” kelimesinin genel anlamını zaten daraltmakta olduğundan, kelimenin yalın şekilde hedef dile aktarılması bu örnek özelinde anlam eşdeğerliği açısından bir sorun teşkil etmemektedir. Dolayısıyla çevirmenler tarafından kullanılan stratejinin eşdeğerliği sağlama konusunda isabetli olduğu ifade edilebilir.

Tablo 2

Örnek Cümleler 2

Kaynak Metin	... sokaklar fazla kalabalık değildi. (s.59)
Cihad el-Emâsi Çevirisi (Ç1)	لم تكن الطرق مزدحمة. (ص.82)
Merve Dağıstanlı Barsik Çevirisi (Ç2)	لم تكن الطرقات شديدة الازدحام. (ص.88)
Hibbe ed-Dâhir Çevirisi (Ç3)	لم تكن الطرق مزدحمة. (ص.71)
Menâr Tahsîn el-Azzâvî Çevirisi (Ç4)	لم تكن الطرق مزدحمة. (ص.96)
Kullanılan Strateji	Cihad el-Emâsi Çevirisi: Kültürel Eşdeğerlik Merve Dağıstanlı Barsik Çevirisi: Kültürel Eşdeğerlik Hibbe ed-Dâhir Çevirisi: Kültürel Eşdeğerlik Menâr Tahsîn el-Azzâvî Çevirisi: Kültürel Eşdeğerlik

Kaynak metinde geçen “sokak” kelimesi “yerleşim alanlarında, iki yanında evler olan, caddeye oranla daha dar veya kısa olabilen yol” anlamına gelmektedir (TDK, 2010, s. 2132). Çevirmenlerin tamamı, bu kelimenin hedef dile aktarımında kültürel eşdeğerlik stratejisini benimseyerek yol anlamına gelen (İbn Manzûr, 1986:4/2665) “طريق” kelimesini kullanmayı tercih etmişlerdir. Çevirmenler tarafından tercih edilen “طريق” kelimesi hem cadde hem de sokak anlamını kapsayan geniş bir kullanıma sahiptir. Buna karşılık, yukarıda verilen tanımda da belirtildiği üzere “sokak” kelimesi daha dar bir anlam içermektedir. Hedef dilde “sokak” kelimesinin tam karşılığı dar yol anlamına gelen (İbn Manzûr, 1986:3/1845) “زقاق” kelimesidir. Hedef metin okuyucusunun kaynak metindeki özgün betimlemeyi daha doğru bir şekilde algılayabilmesi için “زقاق” kelimesinin kullanılması çeviri sürecinde daha isabetli bir eşdeğerlik sağlanmasına katkı sağlayabilir. Bu bağlamda, “زقاق” kelimesini kullanma yolunu tercih etmenin kaynak metindeki anlamın ve bağlamın hedef metinde daha etkili bir şekilde korunmasına ve aktarılmasına yardımcı olacağı ifade edilebilir.

Tablo 3

Örnek Cümleler 3

Kaynak Metin	Babamın zeytinlikleri... (s.63)
Cihad el-Emâsi Çevirisi (Ç1)	مزارع زيتون أبي... (ص.86)
Merve Dağıstanlı Barsik Çevirisi (Ç2)	بساتين زيتون والدي... (ص.93)
Hibbe ed-Dâhir Çevirisi (Ç3)	مزارع زيتون أبي... (ص.75)
Menâr Tahsîn el-Azzâvî Çevirisi (Ç4)	مزارع الزيتون التي يملكها والدي... (ص.101)
Kullanılan Strateji	Cihad el-Emâsi Çevirisi: Kültürel Eşdeğerlik Merve Dağıstanlı Barsik Çevirisi: Kültürel Eşdeğerlik

Kaynak Metin	Babamın zeytinlikleri... (s.63)
	Hibbe ed-Dâhîr Çevirisi: Kültürel Eşdeğerlik
	Menâr Tahsîn el-Azzâvî Çevirisi: Kültürel Eşdeğerlik

Kaynak metindeki “zeytinlik” ifadesi, “zeytin yetiştirilen alan” anlamını taşımaktadır (TDK, 2010, s. 2654). Çevirmenlerin tamamı, bu ifadenin hedef dile aktarımında kültürel eşdeğerlik stratejisine başvurmuştur. Çevirmenler arasında Ç1, Ç3 ve Ç4 “zeytinlik” ifadesini hedef dile kaynak dildeki anlamı doğrudan yansıtmak şeklinde “zeytin yetiştirilen yer” anlamına gelen (el-Fîrûzâbâdî, 2008, s. 702) “مزرعة زيتون” yapısıyla aktarmışlardır. Ç2 ise “zeytin bahçeleri” anlamına gelen (el-Fîrûzâbâdî, 2008, s. 128) “بستان زيتون” tamlamasını kullanarak kaynak metindeki ifadeyi hedef dilde yakın bir anlamla ifade etmeyi tercih etmiştir. Bu çeviri tercihi de kaynak metindeki ifadenin temel anlamını korumakta ve metnin içerdiği kavramsal çerçeveye uygun bir yaklaşım sergilemektedir. Dolayısıyla her iki çeviri tercihinin de kaynak metinde anlatılmak istenen olguyu yansıtmak bakımından eşdeğerliği sağladığı söylenebilir.

Maddi Kültür

Tablo 4
Örnek Cümleler 4

Kaynak Metin	Bana başıyla bir iskemle gösterdi... (s.7)
Cihad el-Emâsi Çevirisi (Ç1)	أشار لي برأسه إلى كرسي ... (ص.15)
Merve Dağıstanlı Barsik Çevirisi (Ç2)	أشار إلي برأسه أن اجلس على كرسي.... (ص. 18)
Hibbe ed-Dâhîr Çevirisi (Ç3)	أشار إلي برأسه نحو كرسي (ص. 12)
Menâr Tahsîn el-Azzâvî Çevirisi (Ç4)	أشار إلى الكرسي برأسه ... (ص. 18)
Kullanılan Strateji	Cihad el-Emâsi Çevirisi: İşlevsel Eşdeğerlik
	Merve Dağıstanlı Barsik Çevirisi: İşlevsel Eşdeğerlik
	Hibbe ed-Dâhîr Çevirisi: İşlevsel Eşdeğerlik
	Menâr Tahsîn el-Azzâvî Çevirisi: İşlevsel Eşdeğerlik

Kaynak metinde kullanılan “iskemle” kelimesi “aralıksız sandalye” ve “üstüne sigara tablası, çiçek vazosu vb. konulan küçük masa” gibi iki farklı anlam taşımaktadır. (TDK, 2010, s. 1208) Bu kelime hem bir tür sandalye hem de küçük bir masa anlamlarında kullanılabilmektedir. Çevirmenlerin tamamı, işlevsel eşdeğerlik stratejisini kullanarak bu kelimeyi hedef dile “oturak, sandalye” anlamlarına gelen (Ömer, 1989, s. 1035) “كرسي” kelimesiyle aktarmıştır. Çevirmenler tarafından tercih edilen “كرسي” kelimesi hedef dilde daha kapsamlı bir anlam ifade ederken, “iskemle” kelimesi özel bir sandalye türünü ifade etmektedir. Çevirmenler, hedef dilde “iskemle” kelimesinin birebir karşılığı bulunmaması nedeniyle çevirinin doğal ve anlaşılır olmasını sağlamak için işlevsel eşdeğerlik stratejisine başvurmuşlardır. Ancak, “كرسي” kelimesi kaynak dildeki “iskemle” kelimesinin anlamını tam olarak yansıtmamaktadır. Bu kelimenin daha genel bir anlam ifade etmesi, hedef dil okuyucusunun kaynak dilde belirtilen özgün betimlemeyi tam olarak kavramasını zorlaştırabilir. Dolayısıyla, çevirmenlerin bu örnekte işlevsel eşdeğerlik stratejisi yerine betimleyici eşdeğerlik stratejisini kullanmaları daha uygun olabilirdi. Zira betimleyici eşdeğerlik stratejisi, hedef dil okuyucusunun kaynak dildeki kavramın özgün anlamını ve bağlamını daha iyi anlamasına olanak tanımaktadır. Bu bağlamda çevirmenler, “iskemle” kelimesinin özgün anlamını koruyarak, hedef dilde bu kavramın daha net bir şekilde anlaşılmasını sağlamak amacıyla “كرسي” kelimesinin yanına bu kelimenin tanımına uygun olacak şekilde betimleyici bir açıklama ekleyebilirlerdi. Böyle bir yaklaşım, hem kaynak metindeki özgünlüğün korunmasını sağlamış hem de hedef dil okuyucusunun metni daha iyi anlamasına katkıda bulunmuş olacaktı.

Tablo 5**Örnek Cümleler 5**

Kaynak Metin	Raif Efendi, ara sıra hastalanır ve daireye gelemezdi. (s.11)
Cihad el-Emâsi Çevirisi (Ç1)	كانت صحة رائف تعتل بين كل فترة وأخرى ولا تسمح له بالمجيء إلى العمل. (ص.20)
Merve Dağıstanlı Barsik Çevirisi (Ç2)	كان رائف أفندي يصاب بوعكات صحية أحياناً تمنعه عن المجيء إلى العمل. (ص. 24)
Hibbe ed-Dâhir Çevirisi (Ç3)	كانت صحة رائف تتراجع بين فينة وأخرى ولا تسمح له بالمجيء إلى العمل. (ص. 16)
Menâr Tahsîn el-Azzâvî Çevirisi (Ç4)	كان رائف أفندي يمرض بين فترة وأخرى وكانت صحته لا تسمح له بأن يأتي إلى العمل. (ص. 24)
Kullanılan Strateji	Cihad el-Emâsi Çevirisi: Kültürel Eşdeğerlik Merve Dağıstanlı Barsik Çevirisi: Kültürel Eşdeğerlik Hibbe ed-Dâhir Çevirisi: Kültürel Eşdeğerlik Menâr Tahsîn el-Azzâvî Çevirisi: Kültürel Eşdeğerlik

Kaynak metinde geçen “daire” kelimesi “konut olarak kullanılan bir yapının bölümlerinden her biri” ve “belirli devlet işlerini çevirmekle görevli kuruluşlardan her biri” gibi farklı anlamlarda kullanılmaktadır (TDK, 2010, s.580). Bu kelimenin metin içerisindeki bağlamı Raif Efendi’nin çalıştığı kurumu, yani iş yerini ifade etmektedir. Çevirmenlerin tamamı, bu bağlamı dikkate alıp kültürel eşdeğerlik stratejisini kullanarak kaynak metindeki “daire” kelimesini hedef dile “iş” anlamına gelen (Ömer, 1989, s. 868) “عمل” kelimesiyle aktarmışlardır. Bu strateji, kaynak metindeki terimin hedef dildeki karşılığını en iyi şekilde yansıtmak amacıyla tercih edilmiştir. Nitekim, “عمل” kelimesi, hedef dilde meslek ve iş anlamlarına gelir ve bu anlam kaynak metindeki “daire” kelimesinin iş yerini ifade eden kullanımıyla örtüşmektedir. Dolayısıyla, çevirmenlerin tercih ettiği bu stratejinin metindeki betimlemeyi doğru bir şekilde aktarması nedeniyle eşdeğerliği sağlama konusunda uygun bir seçim olduğu söylenebilir.

Tablo 6**Örnek Cümleler 6**

Kaynak Metin	-Muallâ'nın düğünde giydiği o tuvalet neydi ayol? (s.20)
Cihad el-Emâsi Çevirisi (Ç1)	أرايتي الفستان الذي لبسته معلا في حفل الزفاف؟ (ص.33)
Merve Dağıstanlı Barsik Çevirisi (Ç2)	يا لهذا التبرج ويا لتلك الملابس التي كانت ترتديها في حفل زفاف معلا. (ص. 37)
Hibbe ed-Dâhir Çevirisi (Ç3)	هل رايتي الفستان الذي لبسته معلا في حفل الزفاف؟ (ص. 28)
Menâr Tahsîn el-Azzâvî Çevirisi (Ç4)	هل رايتهم ورق المراحض الذي ترتديه معلى في حفل الزفاف؟ (ص. 38)
Kullanılan Strateji	Cihad el-Emâsi Çevirisi: İşlevsel Eşdeğerlik Merve Dağıstanlı Barsik Çevirisi: İşlevsel Eşdeğerlik Hibbe ed-Dâhir Çevirisi: İşlevsel Eşdeğerlik Menâr Tahsîn el-Azzâvî Çevirisi: Hatalı Çeviri

Kaynak metinde geçen “tuvalet” kelimesi “gece kıyafeti” anlamına gelmektedir (TDK, 2010, s. 2394). Kaynak dildeki bu kelimenin hedef dilin kültüründe karşılığı bulunmaması nedeniyle kelimenin hedef dile aktarımında işlevsel eşdeğerlik stratejisini benimseyen çevirmenler bu kelimeyi iki farklı şekilde ele almışlardır. Ç1 ve Ç3, “tuvalet” kelimesini hedef dilde “kadınlar tarafından giyilen kıyafet” anlamına gelen (Ömer, 1989, s. 933) “فستان” kelimesiyle karşılarken, Ç2 ise “elbise” anlamına gelen (el-Fîrûzâbâdî, 2008, s.1455) “ملبس” kelimesini tercih etmiştir. Dolayısıyla, her iki çeviri tercihinin de kaynak metindeki özgün betimlemeyi hedef dile aktarma konusunda başarılı olduğu söylenebilir. Öte yandan, Ç4’ün tercih ettiği “ورق المراحض” tamlaması “tuvalet kâğıdı” anlamına gelmekte olup kaynak metindeki “kıyafet” anlamını karşılamadığından dolayı bu çeviri hatalı bir çeviri örneği olarak değerlendirilebilir.

Sosyal Kültür

Tablo 7

Örnek Cümleler 7

Kaynak Metin	Bir bankadaki küçük memuriyetimden ... (s.2)
Cihad el-Emâsi Çevirisi (Ç1)	... عملي في البنك الصغير... (ص. 9)
Merve Dağıstanlı Barsik Çevirisi (Ç2)	... عملي في أحد المصارف ... (ص. 10)
Hibbe ed-Dâhir Çevirisi (Ç3)	... عملي في البنك الصغير ... (ص. 6)
Menâr Tahsîn el-Azzâvî Çevirisi (Ç4)	...وظيفة كنت اشغلها في مصرف صغير... (ص. 10)
Kullanılan Strateji	Cihad el-Emâsi Çevirisi: Kültürel Eşdeğerlik Merve Dağıstanlı Barsik Çevirisi: Kültürel Eşdeğerlik Hibbe ed-Dâhir Çevirisi: Kültürel Eşdeğerlik Menâr Tahsîn el-Azzâvî Çevirisi: Kültürel Eşdeğerlik

Kaynak metinde geçen “banka” kelimesi “bankacılık işleminin yapıldığı yapı” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2010, s.250). Çevirmenlerin tamamı bu ifadenin hedef dile aktarımında kültürel eşdeğerlik stratejisini benimsemişlerdir. Ç1 ve Ç3 bu ifadenin aktarımında “ticari amaçlarla kredi vb. işlemlerin yapıldığı kurum” şeklinde tanımlanan (Ömer, 2008, s. 249/2) “بنك” kelimesini kullanırken, Ç2 ve Ç4 de benzer şekilde tanımlanan ve “banka” anlamına gelen (Ömer, 2008, s. 1292/1) “مصرف” kelimesini tercih etmiştir. Çevirmenler tarafından tercih edilen her iki kelime de hedef dilin kültüründe aynı anlamı taşımakta ve kaynak metindeki özgün betimlemeyi hedef dilde etkili bir şekilde karşılamaktadır. Dolayısıyla her iki seçimin de eşdeğerliği başarılı bir şekilde sağladığı söylenebilir.

Tablo 8

Örnek Cümleler 8

Kaynak Metin	Otelin altındaki kahvede ... (s.29)
Cihad el-Emâsi Çevirisi (Ç1)	من المقهى الذي يقع في أسفل الفندق... (ص. 44)
Merve Dağıstanlı Barsik Çevirisi (Ç2)	المقهى الباقية أسفل الفندق ... (ص. 49)
Hibbe ed-Dâhir Çevirisi (Ç3)	من المقهى الذي يقع أسفل الفندق... (ص. 38)
Menâr Tahsîn el-Azzâvî Çevirisi (Ç4)	من المقهى الذي تحت الفندق... (ص. 51)
Kullanılan Strateji	Cihad el-Emâsi Çevirisi: Kültürel Eşdeğerlik Merve Dağıstanlı Barsik Çevirisi: Kültürel Eşdeğerlik Hibbe ed-Dâhir Çevirisi: Kültürel Eşdeğerlik Menâr Tahsîn el-Azzâvî Çevirisi: Kültürel Eşdeğerlik

Kaynak metinde yer alan “kahve” kelimesi “kahve, çay, ıhlamur vb. içilen yer” şeklinde tanımlanır (TDK, 2010, s. 1269). Çevirmenlerin tümü bu ifadenin hedef dile aktarımında kültürel eşdeğerlik stratejisine başvuru olarak “kahve vb. içeceklerin sunulduğu halka açık yer” anlamına gelen (Ömer, 1989, s.1012) “مقهى” kelimesini tercih etmiştir. Dolayısıyla, kaynak metinde geçen ve hedef dilde tercih edilen kelimelerin tanım ve anlamlarına bakıldığında çevirmenlerin benimsediği stratejinin eşdeğerliği sağlama konusunda isabetli olduğu söylenebilir.

Tablo 9

Örnek Cümleler 9

Kaynak Metin	Fakat sergide gördüğüm bu kürk mantolu resim... (s.55)
Cihad el-Emâsi Çevirisi (Ç1)	لكن مادونا التي رأيته في المعرض ... (ص. 76)
Merve Dağıstanlı Barsik Çevirisi (Ç2)	لكن صورة مادونا ذات معطف الفراء التي رأيته في المعرض ... (ص. 82)

Kaynak Metin	Fakat <u>sergide</u> gördüğüm bu kürk mantolu resim... (s.55)
Hibbe ed-Dâhir Çevirisi (Ç3)	لكن مادونا التي رأيته في المعرض ... (ص. 77)
Menâr Tahsîn el-Azzâvî Çevirisi (Ç4)	لكن مادونا التي في اللوحة... (ص. 89)
Kullanılan Strateji	Cihad el-Emâsi Çevirisi: Kültürel Eşdeğerlik Merve Dağıstanlı Barsik Çevirisi: Kültürel Eşdeğerlik Hibbe ed-Dâhir Çevirisi: Kültürel Eşdeğerlik Menâr Tahsîn el-Azzâvî Çevirisi: Çıkarma

Kaynak metinde geçen “sergi” kelimesi “nesnelerin serildiği yer” şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, 2010, s. 2070). Çevirmenler bu ifadenin hedef dile aktarımında farklı stratejiler benimsemişlerdir. Ç1, Ç2 ve Ç3 kültürel eşdeğerlik stratejisine başvurarak kaynak metindeki “sergi” kelimesini hedef dile “sanatsal, tarımsal, endüstriyel vb. ürünlerin numunelerinin sergilendiği yer” şeklinde tanımlanan (Ömer, 1989, s. 834) “معرض” kelimesiyle aktarırken Ç4 çıkarma stratejisini benimseyerek kaynak metindeki ifadeyi hedef dile aktarmamıştır. Çıkarma stratejisi, çevirmenin kaynak metindeki cümle yapısında değişiklik yapmasını gerektirdiği için zorunlu olmadıkça başvurulmaması gereken bir stratejidir. Bu strateji, genellikle kaynak metindeki bir kelimenin hedef dilde tam bir karşılığının bulunmadığı veya bir anlam ifade etmediği gibi durumlarda tercih edilir. Ancak incelenen örnekte bu tür bir durum söz konusu değildir. Dolayısıyla, Ç1, Ç2 ve Ç3 tarafından tercih edilen stratejinin kaynak metindeki özgün anlatımı koruyarak hedef dile aktarması nedeniyle eşdeğerliği sağlama açısından daha isabetli olduğu söylenebilir.

Kuruluşlar, Gelenekler, Etkinlikler, Kavramlar

Tablo 10

Örnek Cümleler 10

Kaynak Metin	<u>Mütareke</u> seneleriydi... (s.45)
Cihad el-Emâsi Çevirisi (Ç1)	في سنوات الهدنة... (ص. 63)
Merve Dağıstanlı Barsik Çevirisi (Ç2)	كنا حينها في سنوات الهدنة... (ص. 69)
Hibbe ed-Dâhir Çevirisi (Ç3)	في سنوات الهدنة... (ص. 55)
Menâr Tahsîn el-Azzâvî Çevirisi (Ç4)	بعد الهدنة... (ص. 73)
Kullanılan Strateji	Cihad el-Emâsi Çevirisi: Kültürel Eşdeğerlik Merve Dağıstanlı Barsik Çevirisi: Kültürel Eşdeğerlik Hibbe ed-Dâhir Çevirisi: Kültürel Eşdeğerlik Menâr Tahsîn el-Azzâvî Çevirisi: Kültürel Eşdeğerlik

Kaynak metinde geçen “mütareke” kelimesi “ateşkes” anlamına gelmektedir (TDK, 2010, s. 1736). Çevirmenlerin tümü, bu ifadenin hedef dile aktarımında kültürel eşdeğerlik stratejisini benimsemiş ve “mütareke” kelimesini hedef dilde “ateşkes” anlamına gelen (Ömer, 1989, s. 1259) “هدنة” kelimesiyle çevirmişlerdir. Çevirmenler tarafından kullanılan “هدنة” kelimesinin kaynak dilde geçen “mütareke” kelimesiyle aynı anlamı taşıması göz önünde bulundurulduğunda, tercih edilen bu stratejinin eşdeğerliği sağlama açısından başarılı ve doğru bir tercih olduğu ifade edilebilir.

Tablo 11

Örnek Cümleler 11

Kaynak Metin	<u>Umumi Harp</u> ’te Türkiye’de bulunmuş... (s.46)
Cihad el-Emâsi Çevirisi (Ç1)	... كان في تركيا أثناء الحرب العالمية الأولى. (ص. 65)
Merve Dağıstanlı Barsik Çevirisi (Ç2)	... كان في تركيا إبان الحرب العالمية ... (ص. 80)

Kaynak Metin	Umumi Harp'te Türkiye'de bulunmuş... (s.46)
Hibbe ed-Dâhir Çevirisi (Ç3)	... كان في تركيا أثناء الحرب العالمية الأولى... (ص. 56)
Menâr Tahsîn el-Azzâvî Çevirisi (Ç4)	... كان في تركيا في الحرب العالمية الأولى... (ص. 75)
Kullanılan Strateji	Cihad el-Emâsi Çevirisi: Kültürel Eşdeğerlik Merve Dağıstanlı Barsik Çevirisi: Kültürel Eşdeğerlik Hibbe ed-Dâhir Çevirisi: Kültürel Eşdeğerlik Menâr Tahsîn el-Azzâvî Çevirisi: Kültürel Eşdeğerlik

Kaynak metinde yer alan “Umumi Harp” ifadesi, “Dünya Savaşı” anlamına gelmektedir (Devellioğlu, 2005, s. 1121). Çevirmenlerin tamamı, bu ifadenin hedef dile aktarımında kültürel eşdeğerlik stratejisini benimsemiş, ancak farklı yapılar kullanmışlardır. Bu bağlamda, Ç1, Ç2 ve Ç3 bu ifadeyi hedef dile “Birinci Dünya Savaşı” anlamına gelen (Ömer, 1989, s. 303) “الحرب العالمية الأولى” yapısıyla aktarırken, Ç2 “Dünya Savaşı” anlamına gelen (Ömer, 1989, s. 303) “الحرب العالمية” yapısını tercih etmiştir. Kaynak metinde anlatılan olayların, İkinci Dünya Savaşı’ndan önce gerçekleşmesi göz önünde bulundurulduğunda “Dünya Savaşı” ifadesiyle kastedilen Birinci Dünya Savaşı’dır. Bu nedenle, yazar “Birinci Dünya Savaşı” ifadesini kullanmamıştır. Çeviriler bu bağlamda değerlendirildiğinde, her iki tercihin de “Dünya Savaşı” ifadesini kaynak metindeki özgün anlatıma sadık kalarak hedef dile anlaşılır bir şekilde aktardığı ve eşdeğerliği sağlama noktasında başarılı olduğu ifade edilebilir.

Tablo 12

Örnek Cümleler 12

Kaynak Metin	... mevlit dinlerken tasavvur ettiğim... (s.51)
Cihad el-Emâsi Çevirisi (Ç1)	عندما استمع في احتفالات المولد النبوي ... (ص. 71)
Merve Dağıstanlı Barsik Çevirisi (Ç2)	... التي كانت اتخيلها أثناء استماعي الموالد النبوية. (ص. 77)
Hibbe ed-Dâhir Çevirisi (Ç3)	عندما استمع في احتفالات المولد النبوي ... (ص. 61)
Menâr Tahsîn el-Azzâvî Çevirisi (Ç4)	عندما كنت استمع إلى أناشيد المولد النبوي ... (ص. 82)
Kullanılan Strateji	Cihad el-Emâsi Çevirisi: Kültürel Eşdeğerlik Merve Dağıstanlı Barsik Çevirisi: Kültürel Eşdeğerlik Hibbe ed-Dâhir Çevirisi: Kültürel Eşdeğerlik Menâr Tahsîn el-Azzâvî Çevirisi: Kültürel Eşdeğerlik

Kaynak metinde geçen “mevlit” kelimesi, hem “Hz. Muhammed’in doğumu, hayatını anlatan mesnevi” hem de “bu mesnevinin okunduğu dini tören” anlamlarında kullanılmaktadır (TDK, 2010, s. 1669). Çevirmenlerin tümü, bu ifadenin hedef dile aktarımında kültürel eşdeğerlik stratejisini benimsemiş, ancak çeviride farklı yapılar kullanmışlardır. Ç1 ve Ç3, “mevlid-i nebi kutlamaları” anlamına gelen (Ömer, 1989, s. 334) “احتفالات” ifadesini tercih ederken Ç2, “mevlid-i nebi” anlamına gelen (Ömer, 1989, s. 1332) “المولد النبوي” ifadesini kullanmıştır. Ç4 ise “mevlid-i nebi şiirleri” anlamına gelen (Ömer, 1989, s. 1193) “أناشيد المولد النبوي” ifadesini tercih etmiştir. “Mevlit” kelimesinin anlamları dikkate alındığında, bu kavramın hem mesnevi türündeki bir esere hem de bu eserin okunduğu dini törene işaret ettiği görülmektedir. Bu kelimenin hangi anlamı ifade ettiği ise metin içerisinde kullanıldığı bağlamdan yola çıkılarak tespit edilebilir. Bu kelime, incelenen cümle içerisinde “mevlit dinlerken” şeklinde kullanıldığından, burada kastedilen anlamın “dini tören” değil, bu törende okunan “mesnevi” olduğu açıkça görülmektedir. Dolayısıyla, Ç1 ve Ç3 tarafından tercih edilen “احتفالات” yapısının “mevlid-i nebi kutlamaları/törenleri” anlamına gelmesinden dolayı kaynak metindeki anlamı tam olarak karşılamadığı söylenebilir. Ç2 tarafından tercih edilen “المولد النبوي” ifadesinin ise kaynak dilde taşıdığı anlam ile hedef dilde taşıdığı anlam farklıdır. Bu ifade kaynak metinde “Hz. Muhammed’in doğumu, hayatını anlatan mesnevi” ve “bu mesnevinin okunduğu dini tören” anlamına gelirken, hedef dilde

“Hz. Muhammed’in doğumu/doğum günü” anlamına gelmektedir. Kaynak metindeki bağlamda, bu ifadenin hedef dilde “mesnevi” anlamını tam olarak karşılayabilmesi için bu anlamı açıkça belirten ek bir ifade kullanılmalıdır. Bu bağlamda, Ç4 tarafından tercih edilen “أنشيد المولد النبوي” yapısı, bahsedilen ek ifadeyi alarak “mevlid-i nebi şiirleri” anlamında hedef dile çevrilmiş ve kaynak metindeki özgün anlatımı uygun bir şekilde aktarmıştır. Dolayısıyla, Ç4 tarafından tercih edilen ifadenin eşdeğerliği sağlama açısından daha isabetli olduğu ifade edilebilir.

Vücut Hareketleri ve Alışkanlıklar

Tablo 13

Örnek Cümleler 13

Kaynak Metin	Elini kâğıdın üzerinde ağır ağır hareket ettiriyor... (s.13)
Cihad el-Emâsi Çevirisi (Ç1)	كانت يده تتحرك بسرعة فوق الورق... (ص. 23)
Merve Dağıstanlı Barsik Çevirisi (Ç2)	كانت يده تتحرك ببطء على الورقة... (ص. 27)
Hibbe ed-Dâhir Çevirisi (Ç3)	يده كانت تتحرك بسرعة فوق الورق... (ص. 19)
Menâr Tahsîn el-Azzâvî Çevirisi (Ç4)	كانت يده تتحرك بسرعة فوق الورق... (ص. 26)
Kullanılan Strateji	Cihad el-Emâsi Çevirisi: Hatalı Çeviri Merve Dağıstanlı Barsik Çevirisi: Kültürel Eşdeğerlik Hibbe ed-Dâhir Çevirisi: Hatalı Çeviri Menâr Tahsîn el-Azzâvî Çevirisi: Hatalı Çeviri

Kaynak metinde geçen “ağır ağır” ifadesi, “yavaş yavaş” anlamına gelmektedir (TDK, 2010, s. 41). Bu ifade, Ç1, Ç3 ve Ç4 tarafından yanlış anlaşılmış olmalıdır. Zira üç çevirmen de bu ifadeyi hedef dile zıt anlamı olan “hızlıca” anlamındaki (Ömer, 1989, s. 619) “بسرعة” ifadesiyle aktarmıştır. Çevirmenler tarafından tercih edilen bu kelimenin kaynak metindeki anlamı yansıtmamasından dolayı eşdeğerliğin sağlanamadığı aksine hatalı bir çeviri yapıldığı ifade edilebilir. Öte yandan, Ç2 ise kültürel eşdeğerlik stratejisini kullanarak kaynak metindeki “ağır ağır” ifadesini hedef dilde “yavaşça” anlamına gelen (Ömer, 1989, s. 160) “ببطء” kelimesiyle karşılamıştır. Dolayısıyla, Ç2 tarafından tercih edilen stratejinin eşdeğerliği sağlama noktasında daha başarılı olduğu söylenebilir.

Tablo 14

Örnek Cümleler 14

Kaynak Metin	Buna rağmen, evde zavallı ihtiyardan başka herkesin borusu ötüyordu. (s.22)
Cihad el-Emâsi Çevirisi (Ç1)	ورغم هذا كان لكل أفراد البيت كلمتهم المسموعة إلا العجوز المسكين. (ص. 36)
Merve Dağıstanlı Barsik Çevirisi (Ç2)	مع ذلك كان جميع سكان الدار -قيما خلا العجوز المسكين- صاحب كلمة مسموعة. (ص. 39)
Hibbe ed-Dâhir Çevirisi (Ç3)	وعلى الرغم من هذا كان لكل أفراد البيت كلمتهم المسموعة إلا ذلك العجوز المسكين. (ص. 29)
Menâr Tahsîn el-Azzâvî Çevirisi (Ç4)	وبالرغم من هذا فإن الرجل العجوز لم تكن كلمته مسموعة في المنزل. (ص. 40)
Kullanılan Strateji	Cihad el-Emâsi Çevirisi: Kültürel Eşdeğerlik Merve Dağıstanlı Barsik Çevirisi: Kültürel Eşdeğerlik Hibbe ed-Dâhir Çevirisi: Kültürel Eşdeğerlik Menâr Tahsîn el-Azzâvî Çevirisi: Çıkarma

Kaynak metinde geçen “borusu ötmek” ifadesi, “sözü geçmek, yetkisi olmak” anlamlarında kullanılmaktadır (TDK, 2010, s. 381). Çevirmenler, bu ifadenin hedef dile aktarımında farklı stratejiler benimsemişlerdir. Ç1, Ç2 ve Ç3 kültürel eşdeğerlik stratejisini kullanırken, Ç4, çıkarma stratejisini tercih etmiştir. Anlaşılması güç olan ifadelerin hedef dile aktarılması çevirmenler arasında yaygın bir yaklaşımdır. Ancak, bu örnekte Ç4

tarafından benimsenen çıkarma stratejisinin kullanılması isabetli bir tercih değildir. Zira evde sadece zavallı ihtiyarın sözünün geçmediği değil, bunun yanı sıra diğer herkesin de söz sahibi olduğu belirtilmektedir. Dolayısıyla çıkarma stratejisinin tercih edilmesi, kaynak metinde verilen bu mesajın hedef dile eksik bir şekilde aktarılmasına neden olmuştur.

Öte yandan, Ç1, Ç2 ve Ç3 aynı stratejiyi benimsemelerine rağmen, Ç1 ve Ç3, kaynak metinde geçen “borusu ötüyordu” ifadesini hedef dile “evdeki herkesin sözü dinlenmekteydi” anlamına gelen “كان لكل أفراد البيت كلمتهم” yapısıyla aktarırken Ç2, “ev halkının hepsi söz sahibiydi” anlamına gelen “كان جميع سكان الدار صاحب كلمة” ifadesini tercih etmiştir. Dolayısıyla her iki ifadenin de kaynak metinde verilmek istenen mesajı hedef dile başarılı bir şekilde aktardığı göz önüne alındığında, Ç1, Ç2 ve Ç3 tarafından benimsenen stratejinin, eşdeğerliği sağlama açısından uygun olduğu ifade edilebilir.

Tablo 15

Örnek Cümleler 15

Kaynak Metin	avaz avaz ağlamaya başladı. (s.32)
Cihad el-Emâsi Çevirisi (Ç1)	تكي بصوت عال ... (ص. 48)...
Merve Dağıstanlı Barsik Çevirisi (Ç2)	واجهت بالبكاء. (ص. 53)...
Hibbe ed-Dâhir Çevirisi (Ç3)	تكي بصوت عال. (ص. 41) ...
Menâr Tahsîn el-Azzâvî Çevirisi (Ç4)	بأكية بصوت عال. (ص. 55) ...
Kullanılan Strateji	Cihad el-Emâsi Çevirisi: İşlevsel Eşdeğerlik
	Merve Dağıstanlı Barsik Çevirisi: Kültürel Eşdeğerlik
	Hibbe ed-Dâhir Çevirisi: İşlevsel Eşdeğerlik
	Menâr Tahsîn el-Azzâvî Çevirisi: İşlevsel Eşdeğerlik

Kaynak metinde geçen “avaz avaz ağlamak” ifadesi, “yüksek sesle ağlamak” anlamında kullanılmaktadır (TDK, 2010, s. 190). Çevirmenler, bu ifadenin hedef dile aktarımında farklı stratejiler benimsemişlerdir. Ç1, Ç3 ve Ç4, işlevsel eşdeğerlik stratejisini kullanarak kaynak metindeki ifadenin anlamını esas almış ve “yüksek sesle ağlamak” anlamına gelen (Ömer, 1989, s. 170) “بكي بصوت عال” yapısını kullanmıştır. Ç2 ise kültürel eşdeğerlik stratejisine başvurarak kaynak metindeki “avaz avaz ağlamak” ifadesinin hedef dildeki kullanımını esas almış ve “hıçkırıklara boğulmak, hıçkıra hıçkıra ağlamak” anlamlarına gelen (Ömer, 1989, s. 274) “واجهت بالبكاء” ifadesini tercih etmiştir. Her iki yaklaşımın da kaynak metindeki özgün anlatımı hedef dil okuyucusuna başarılı bir şekilde aktardığı söylenebilir. Ancak Ç2 tarafından tercih edilen “واجهت بالبكاء” ifadesinin hem kaynak metinde geçen anlamı doğru bir biçimde yansıtmaması hem de hedef dilde daha uygun ve yaygın bir kullanım olması göz önünde bulundurulduğunda bu stratejinin eşdeğerliği sağlama konusunda daha başarılı olduğu ifade edilebilir.

Sonuç

Çeviri sürecinde kültürel unsurların hedef dile aktarımı çevirmenlerin karşılaştıkları sorunların başında gelmektedir. Edebi çeviride kültürel farkındalık ve dil uzmanlığının önemi vurgulanan çalışmada bu zorluklar göz önünde bulundurularak Sabahattin Ali’nin *Kürk Mantolu Madonna* adlı romanının hedef dil olan Arapçaya yapılan dört farklı çevirisinde bulunan kültürel öğelerin çeviri örnekleri analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda elde edilen bulgular, çevirmenlerin diğer stratejilere oranla kültürel eşdeğerlik stratejisine daha fazla başvurduklarını göstermektedir. Dört çeviri arasında yapılan karşılaştırma, Ç2 tarafından tercih edilen stratejilerin kültürel aktarım açısından daha tutarlı ve işlevsel olduğunu ortaya koymaktadır. Bu çeviride sadece kültürel eşdeğerliğe değil, gerekli olan yerlerde işlevsel eşdeğerlik stratejisine de başvurularak olası anlam kayıpları önlenmiş ve hedef kültürde eşdeğerlik sağlanmıştır. Öte yandan, diğer çeviri örneklerinde yer yer hatalı ve bağlamdan kopuk aktarımlar gibi sorunlar gözlemlenmiştir. Sonuç olarak Türk ve Arap

toplumları arasındaki tarihi, coğrafi, kültürel ve dini yakınlık, kaynak dilde yer alan kültürel unsurların hedef dile aktarımında çevirmenler için bir avantaj sağlamış olsa da, çevirinin başarısını belirleyen temel unsurlar strateji tercihleri olmuştur. Dolayısıyla, çeviri sürecinde bağlamı gözeterek gerektiğinde farklı stratejik tercihlerde bulunmanın daha isabetli sonuçlar ortaya koyduğu görülmüştür.

Hakem Değerlendirmesi	Dış bağımsız.
Yazar Katkısı	Çalışma Konsepti/Tasarım- Ş.Y.; Veri Toplama- M.T.S.; Veri Analizi/Yorumlama- Ş.Y., M.T.S.; Yazı Taslağı- M.T.S.; İçeriğin Eleştirel İncelemesi- ; Son Onay ve Sorumluluk- Ş.Y., M.T.S.
Çıkar Çatışması	Yazarlar çıkar çatışması beyan etmemişlerdir.
Finansal Destek	Yazarlar finansal destek beyan etmemişlerdir.

Peer Review	Externally peer-reviewed.
Author Contributions	Conception/Design of Study- Ş.Y.; Data Acquisition- M.T.S.; Data Analysis/Interpretation- ; Drafting Manuscript- M.T.S. ; Critical Revision of Manuscript- Ş.Y.; Final Approval and Accountability- Ş.Y., M.T.S.
Conflict of Interest	Authors declared no conflict of interest.
Financial Disclosure	Authors declared no financial support.

Yazar Bilgileri	Şerafettin Yıldız (Dr. Öğr. Üyesi)
Author Details	¹ Selçuk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arap Dili ve Edebiyatı Bölümü, Konya, Türkiye 0000-0001-8665-4432

Muhammed Talha Seyithan (Doktora Öğrencisi)
² Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doğu Dilleri ve Edebiyatları Ana Bilim Dalı, Arap Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı, Konya, Türkiye 0009-0008-7461-8037 talhaseyithan@kmu.edu.tr

Kaynakça | References

- Aksoy, Berrin. (2002). *Geçmişten Günümüze Yazın Çevirisi*. Ankara: İmge Yayınevi.
- Ali, Sabahattin. (2015). *Madonna Zâtu Mi'tafi'l-Firâ*. Suudi Arabistan: Dâru Eser li'n-Neşri ve't-Tevzi'
- Ali, Sabahattin. (2020). *Madonna Zâtu Mi'tafi'l-Firâ*. İstanbul: Mukaddime Yayınları.
- Ali, Sabahattin. (2022). *Madonna Sâhibetu Mi'tafi'l-Ferv*. İstanbul: Dâru Mûzâyik li'd-Dirâsâti ve'n-Neşr.
- Ali, Sabahattin. (2022). *Madonna Zâtu Mi'tafi Firâ*. Bağdat: Makberatu'l-Kutub.
- Ali, Sabahattin. (2022). *Kürk Mantolu Madonna*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- el-Câhız, Ebû Osman 'Amr b. Bahr. (1938). *el-Hayevân*. Kahire: Mektebetu Mustafâ el-Bâbî el-Halebî ve Elvâdihî bi Mısır.
- Devellioğlu, Ferit. (2005). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.
- Doğancı, Seher ve Hatice Koç. (2024). *Modern Arapça Atasözlere ve Deyimlerin Almancaya Çevirisinde Kültürün Yeri*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- el-Fîrûzâbâdî, Mecduddîn. (2008). *el-Kâmûsu'l-Muhît*. Kahire: Dâru'l-Hadîs.
- Gezer, G. ve Muhammed Zahit Can. (2019). Kültürü çevirmek: Kültür aktarımı kapsamında çeviri. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (17), 355-370.
- Gîmatdinova, F. ve İlyas Öztürk. (2018). Kültürlerlerarası İletişim Olarak Çeviri ve Kültür Edinci. *Journal of International Social Research* 11, (59) 127-131.
- Gürçağlar, Şehnaz Tahir. (2014). *Çevirinin ABC'si*. Ankara: Say Yayınları.
- Güvenç, Bozkurt. (1979). *İnsan ve Kültür*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- İbn Manzûr. (1986). *Lisânu'l-'Arab*. 6 cilt. Beyrut: Dâru's-Sâdır.
- Kaplan, Mehmet. (1983). *Kültür ve Dil*. İstanbul: Dergah Yayınları.
- Komison. (2010). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu.

- Morsy, T. A. (2019). Newmark'ın Çeviri Yöntem Ve Stratejileri Bağlamında Teneke Romanının Arapça Çevirilerinde Yerel Kültür Unsurlarının Aktarımı Üzerine Bir İnceleme. *Journal of Turkish Studies*, 2595-2624.
- Newmark, Peter. (1988). *A Textbook Of Translation*. New York and London: Prentice Hall,.
- . (2010). Translation and Culture. *Meaning in Translation*, 171-182.
- Ömer, Ahmed Muhtâr. (1989). *el-Mu'cemu'l-'Arabiyyu'l-Esâsî*. Tunus: Larousse.
- . (2008). *Mu'cemu'l-Lugati'l-'Arabiyyeti'l-Muâsıra*. 3 cilt. Kahire: Âlemu'l-Kutub.
- Suçin, Mehmet Hakkı. (2013). *Öteki Dilde Var Olmak*. Ankara: Say Yayınları.
- Ünalın, Şükrü. (2012). *Dil ve Kültür*. Ankara: Eskiyei Yayınları.